

Vztah místa a festivalu Cirk-UFF pohledem cílových skupin

Vztah místa a festivalu Cirk-UFF pohledem cílových skupin

Katedra sociologie FF UHK

Obsah

Úvod	3
Metodologie	4
Výsledky	6
1. Charakter festivalu	6
2. Trutnov jako místo pro konkrétní festival, sepětí s Trutnovem	8
Závěr	11

Úvod

V součinnosti s Odborem kultury, památkové péče a cestovního ruchu Krajského úřadu Královéhradeckého kraje se katedra sociologie Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové zhostila úkolu realizovat etnografický výzkum zaměřený na vztah místa a festivalu Cirk-UFF v Trutnově. Mezinárodní festival nového cirkusu, klaunerie a pouličního divadla Cirk-UFF se v roce 2023 konal v Trutnově již potřinácté, a to v termínu 31. 5. až 4. 6. 2023.

Etnografický výzkum se realizoval ve dnech 1. 6. až 3. 6. 2023. Řešitelský tým tvořili (v abecedním pořadí): dr. A. Bělehradová, dr. K. Brožovičová, dr. L. Cviklová, dr. N. Fárová, dr. M. Joukl a dr. L. Vítková a na realizaci výzkumu se podíleli proškolení studenti studijního programu Sociologie z FF UHK.

Pro upřesnění výzkumného zadání a zvoleného výzkumného designu byly důležité vzájemné konzultace. Konzultace se konaly zejména s vedoucí odboru Mgr. K. Churtajevou a za FF UHK s dr. M. Jouklem a dr. L. Vítkovou. Podnětná pro výzkum byla dne (18. 4. 2023) účast na společném setkání představitelů odboru se zástupci kulturních akcí podporovaných Královéhradeckým krajem a za přítomnosti jak zástupců řešitelského týmu z FF UHK (dr. M. Joukl a dr. L. Vítková), tak pracovníků a studentů z FIM UHK, kteří se rovněž zapojili do zkoumání role kultury a jejích dopadů (v rámci Strategie kultury a památkové péče Královéhradeckého kraje 2022-2030). Před zahájením výzkumu se realizovaly předběžné kontakty s organizátory festivalu (dr. Fárová, dr. Vítková).

Hlavním cílem pro řešitelský tým z katedry sociologie FF UHK bylo zjistit, jaký je vztah k festivalu místních obyvatel a návštěvníků festivalu a v návaznosti zjistit i to, jaké efekty má tato kulturní akce pro život ve městě.

Na základě objednávky, učiněné 16. 6. 2023 KÚ KHK, závěrečnou výzkumnou zprávu Vztah místa a festivalu Cirk-UFF pohledem cílových skupin předkládají:

PhDr. Miroslav Joukl, Ph.D.

RNDr. Mgr. Lucie Vítková, Ph.D.

Mgr. Nina Fárová, Ph.D.

V Hradci Králové dne 31. 8. 2023

Metodologie

Na festivalu jsme prováděli terénní etnografický výzkum. Jelikož hlavním výzkumným cílem bylo zjistit, jaký je vztah k festivalu místních a návštěvníků festivalu, zvolili jsme právě kvalitativní etnografický výzkum, který nám umožnil využít přímý pobyt v terénu a nahlédnout dané téma více do hloubky (více k etnografickému výzkumu například viz Heřmanský 2019. Zúčastněné pozorování In H. Novotná, O. Špaček, M. Šťovíčková Jantulová, Metody výzkumu ve společenských vědách).

Součástí výzkumu byly především dvě výzkumné metody, a to rozhovory a zúčastněné pozorování. Výzkum probíhal od 1. 6. do 3. 6. 2023 v místě konání festivalu a ve zvolených částech města. Výzkumu se kromě akademických pracovníků a pracovníků katedry zúčastnilo také 19 studujících.

Rozhovory

Prvním typem rozhovorů byly krátké situační polostrukturované rozhovory s místními a s návštěvníky, které studující prováděli v rámci pozorování v daných lokacích (více k pozorování níže). Tyto rozhovory se zaměřovaly především na vztah místních nebo návštěvníků k festivalu. Respondenti a respondentky odpovídali na předem stanovené otázky, ale měli také možnost přidat i jiná témata či postřehy. Těchto rozhovorů jsme v průběhu výzkumu provedli 248. Naším cílem bylo, abychom v rámci rozhovorů podchytili různorodé charakteristiky našich respondentů a respondentek. Důležité pro nás tedy při oslovování bylo, aby respondenti a respondentky byli různého věku, genderu či například rodinného stavu (ne/mají děti).

Druhým typem rozhovorů byly polostrukturované rozhovory, které jsme nazvaly jako tzv. expertní. Tyto rozhovory byly výrazně delší a podrobnější, přizpůsobené vždy konkrétní osobě. Jejich cílem bylo zjistit názory na festival těch, kteří s ním jsou více spjatí nebo jsou do něj jinak zainteresováni. Vedli jsme proto rozhovor s ředitelem festivalu, produkční festivalu, starostou města, pracovníci místní knihovny, pracovníci místního informačního centra, pracovníky místních ubytovacích zařízení, učitelkou z místní ZUŠ a s brigádníci festivalu.

Zúčastněná pozorování

Rozhovory byly doplněny zúčastněným pozorováním v průběhu tří festivalových dní. První den jsme částečně strávili obhlídkou centra Trutnova a místa konání festivalu. Za pomoci studujících, kteří byli zároveň místní, jsme pro pozorování vybrali celkem 7 lokací. Tyto lokace byly nejen v bezprostředním okolí hlavní festivalové budovy UFFO, ale také na strategicky významných místech pro město (např. náměstí či vlakové nádraží). Na těchto lokacích studující přerušovaně po celé tři dny prováděli pozorování a také rozhovory s místními a návštěvníky. Pozorování probíhalo v různých časech, abychom pozorovali co nejširší variabilitu situací a

mohli provádět rozhovory s rozmanitým vzorkem místních i návštěvníků. Celkově jsme v terénu strávili cca 8 hodin na každé vybrané lokaci.

Cílem pozorování bylo nejen zachytit určitou festivalovou atmosféru či náladu, ale hlavně pozorovat situace a jevy, které není možné zachytit prostřednictvím rozhovorů. V rámci pozorování jsme se tak zaměřovali například na to, jak je festival ve městě vizuálně přítomný, jak se po městě pohybují návštěvníci festivalu, jak vypadá přilehlé okolí v době konání festivalu nebo jak se proměňuje dopravní situace ve městě.

Doplňkovou formou byla účast řešitelského týmu a studujících na vybraných představeních v budově UFFO (dne 1. 6. 2023 představení Sissy včetně následné besedy s autory a dne 2. 6. 2023 představení Highwire entertainment) ale i venku a účast na konferenci k záměru vybudovat v Trutnově mezinárodní cirkusovou školu pro děti. V terénu pak docházelo k průběžným konzultacím mezi řešitelským týmem a studujícími, při kterých studentky a studenti dostávali v terénu metodickou podporu. Každý den se konalo společné jednání řešitelského týmu se všemi studenty, na kterém se sdílely průběžné poznatky a hodnotily se získané zkušenosti s terénním výzkumem. Na základě toho se doplňovaly či upřesňovaly výzkumné úkoly.

Analýza dat

Data z obou typů rozhovorů a ze zúčastněného pozorování jsme poté propojili a analyzovali dohromady. K analýze jsme použili software pro kvalitativní analýzu dat MAXQDA. Na základě analýzy jsme identifikovali jednotlivá stěžejní témata, která v následující části představíme.

Výsledky

1. Charakter festivalu

Cirk-UFF je mezinárodní festival nového cirkusu, který má v Trutnově tradici už od roku 2011.

Na následujících řádcích popíšeme, jak charakter festivalu vnímají naši respondenti a respondentky a budeme také reflektovat charakter festivalu z hlediska provedeného zúčastněného pozorování.

Představy o novém cirkusu

Co se týče charakteru festivalu, je užitečné rozdělit naše respondenty a respondentky na ty, kteří festival znají (i když ho třeba ne vždy navštěvují) a na ty, kteří ho neznají.

Ti, kteří festival znají, popisují festival jako unikátní, prestižní a světový. Shodují se v tom, že festival představuje důležitou kulturní událost, že přináší zábavu, radost i vzdělávání. Část z nich, která na festival cíleně a pravidelně dochází, se na něj těší a popisuje, že festival je kulturně obohacující. Pro příležitostné návštěvníky je festival spíše vítanou příležitostí si tzv. někam zajít. Místní lidé ho vnímají také jako dobrou akci pro místní rodiny s dětmi. Pro respondenty a respondentky, kteří festival znají, ale nenavštěvují ho, je festival jednou z mnoha akcí, spíše úzkého žánrového profilu, která se koná v době velké „konkurence“ jiných akcí.

Pro ty, kteří festival neznají, je hlavní bariérou jejich zájmu to, že nerozlišují mezi tradičním cirkusem a novým cirkusem. Řada lidí si totiž pod pojmem cirkus, často s určitým despektem, představuje např. drezuru zvířat, a nespojují si ho s uměleckými, dramatickými představeními zahrnujícími akrobacii a výrazový tanec.

Mezinárodní dimenze

Charakter festivalu je do velké míry dán osobností jeho ředitele, Libora Kasíka, který festival od jeho založení nepřetržitě vede. Ředitel festivalu se do velké míry podílí nejen na sestavování programu festivalu, ale má také na starosti mezinárodní kontakty, v rámci nich je schopen přilákat na festival zahraniční umělce. Velmi silná je vazba především s australským cirkusem,

jehož zástupci na festivalu opakovaně vystupují. Festival je také právě díky silnému mezinárodnímu zakotvení i místem, kde důležité zainteresované strany diskutují o podobě a vývoji nového cirkusu u nás a v porovnání se zahraničím - na letošním ročníku například proběhla tlumočená konference zaměřující se na představení mezinárodní cirkusové školy pro děti, která bude v Trutnově vznikat (více viz další kapitola).

Nesporně důležitým místem pro charakter festivalu je také hlavní festivalová budova Společenského centra Trutnovska pro kulturu a volný čas UFFO. Budova je ať už místními, návštěvníky nebo festivalovými umělci vnímána jako unikátní prostor s perfektním zázemím právě pro představení nového cirkusu. UFFO a mezinárodní rozměr tedy přispívají k vysoké umělecké úrovni festivalu.

Dosah a cílová skupina

Z našeho výzkumu vyplynulo, že festival soustředí svou pozornost především na návštěvníky a návštěvnice, kteří již mají k žánru nového cirkusu pozitivní vztah. Cílí tedy především na fanoušky a fanky nového cirkusu, kteří na festival ochotně (a opakovaně) přijedou z blízka i zdaleka. Domníváme se, že festival si také dobře umí udržet příležitostné diváky a diváčky přímo z Trutnova. Má své ustálené publikum, program i atmosféru. Festival tedy nemá příliš velkou potřebu se propagovat navenek nebo masivně cílit na zcela nové či novým cirkusem tzv. nepolíbené publikum.

Podle řady místních lidí festival bohužel nemá výraznou propagaci. Je o něm podle nich slyšet méně, než tomu bylo v předchozích letech, kdy byl festival i více vidět v ulicích. I my jsme při zúčastněném pozorování zaznamenali, že město festivalem přímo nežije - kromě prostoru před budovou UFFO a několika plakátů v informačním centru by běžný návštěvník města mohl festival docela dobře přehlédnout.

2. Trutnov jako místo pro konkrétní festival, sepětí s Trutnovem

Festival se koná v prostorách Společenského centra Trutnovska pro kulturu a volný čas UFFO a je jeho integrální součástí jak po stránce personálního zajištění, tak i po stránce dramaturgické. Je jakýmsi vrcholem či svátkem činnosti a působení UFFA, a to jak pro ty, kdo festival zajišťují, tak pro lidi, kteří jeho celoroční aktivity navštěvují. Festival má tak komplexní, plně vyhovující, a nejen z technického pohledu, unikátní zázemí. Festival je také plně etablován a ve svém třináctém ročníku již plně zakořeněn v kulturním životě Trutnova, je městem Trutnov zaštiťen a podporován.

Festival cílí na užší spektrum diváků, na zájemce o žánr nového cirkusu, přesto většina oslovených místních lidí deklarovala, že ač festival nenavštěvují, tak ho oceňují jako akci, která už se stala v Trutnově tradicí, má vysokou úroveň, a díky které se tak Trutnovu dostává pozornosti a zájmu nejen na úrovni Česka, ale i světově.

Vedle hlavní scény a zázemí v UFFu je festivalovou druhou velkou scénou šapitó, které je pro účely festivalu postaveno na parkovišti pro osobní automobily v prostoru mezi UFFem a autobusovým nádražím. Další představení se konají pod otevřeným nebem v bezprostřední blízkosti UFFa, případně v ulicích. Akce mimo bezprostřední okolí UFFA jsou však konané pouze výjimečně, ve dnech realizovaného výzkumu jedenkrát (klauni na chůdách se pohybovali i po pěší zóně a po Krakonošově náměstí).

Ač se festival koná v samotném jádru města Trutnova, nepředstavuje jeho průběh velké omezení pro místní život, což vedle našeho pozorování dokládaly i odpovědi oslovených lidí. Festival se vzhledem ke každodennímu životu v Trutnově jeví jako v místě dobře “vstřebaný”, což je zřejmě dáno jednak výborným zázemím v UFFu a také jeho “subtilním” charakterem bez velkého množství doprovodných a doplňkových služeb typu stánků s občerstvením. Festival byl určen zejména programovou skladbou vázanou na UFFo a šapitó a v čase mezi představeními se lidé scházeli v centru města a využívali okolní prostředí a nabízených služeb, příležitostí pro setkání. Někteří místní lidé, kteří bezprostředně kolem budovy UFFA či autobusového nádraží nechodí, dokonce ani o aktuálním konání festivalu nevěděli. Přesto, že šapitó zabralo významné městské parkoviště, nebyly od místních lidí uváděny žádné stížnosti na případná omezení (v době konání festivalu bylo možno parkovat na jinak placených parkovištích zdarma, včetně podzemního parkoviště pod budovou UFFa, avšak tato informace nebyla mezi místními a lidmi, kteří každodenně do Trutnova dojíždí, příliš známá). Kapacita parkovacích míst byla v průběhu festivalu dostatečná, jen v ojedinělých případech reagovali na tuto změnu naši respondenti negativně. Pouze v bezprostřední blízkosti UFFa je místními lidmi zaznamenána větší koncentrace lidí a ve večerních hodinách větší společenský ruch v pohostinských zařízeních (ale pouze v úseku mezi UFFem a Svatojánským náměstím, tedy asi 200 metrů pěší zóny Horská). To je většinou místních lidí vnímáno kladně, jak z důvodu příjemné festivalové atmosféry, tak s ohledem na tržby v oblasti služeb cestovního ruchu,

ubytovacích, stravovacích zařízení či dalších služeb, což kvitují jak lidé, kteří v této oblasti působí, ale bylo to uváděno i místními, kteří nejsou na tyto služby pracovně vázáni.

Festival Cirk-UFF je konán v sezóně, která je na Trutnovsku nabitá různými akcemi kulturního a společenského charakteru. Je v tomto kontextu místními vnímán jako akce unikátní, která dělá Trutnovu dobré jméno, avšak jako akce, která je konaná s důrazem na programovou nabídku, tj. nikoliv s primárním cílem přilákat co nejvíce lidí, kteří by hledali v rámci festivalu odlišné vyžití (např. koncerty, občerstvení, soutěže apod.). Přestože se festival neprofiluje jako ryze "trutnovská" akce (tj. nečerpá z místních tradic a kulturního dědictví), má podle výpovědí lidí z uměleckého prostředí zásadní význam pro místní kulturní život a tvorbu. To zvláště oceňují lidé, kteří se pohybují v místním i "přespolním" uměleckém prostředí, pro které je festival inspirací a příležitostí pro navazování kontaktů. Obdobně je oceňován lidmi, kteří v místě či okolí bydlí, a kteří kulturní akce navštěvují. "Rodinná" a otevřená atmosféra festivalu dává příležitosti pro vzájemná setkávání, sdílení mezi účinkujícími a lidmi, kteří v místě kulturu tvoří či organizují, ale i dalšími, jako jsou studenti ZUŠ, jejich rodiče a další lidé zajímající se o kulturní dění. Akce je místními lidmi vnímána také jako velmi prestižní, jedním z indikátorů toho je i velká účast na "hlavních představeních". Festival je podle mnoho odpovědí jeho návštěvníků příležitostí pro setkávání a návštěvy mezi lidmi, kteří jsou z místa a jejich přáteli, rodinnými příslušníky či lidmi s bývalými vazbami na lokalitu. Tento moment byl v odpovědích návštěvníků velmi častý, naopak k našemu překvapení respondenti zřídka spojovali svou účast na festivalu s dalšími aktivitami, které by využívali atraktivitu města a jeho okolí.

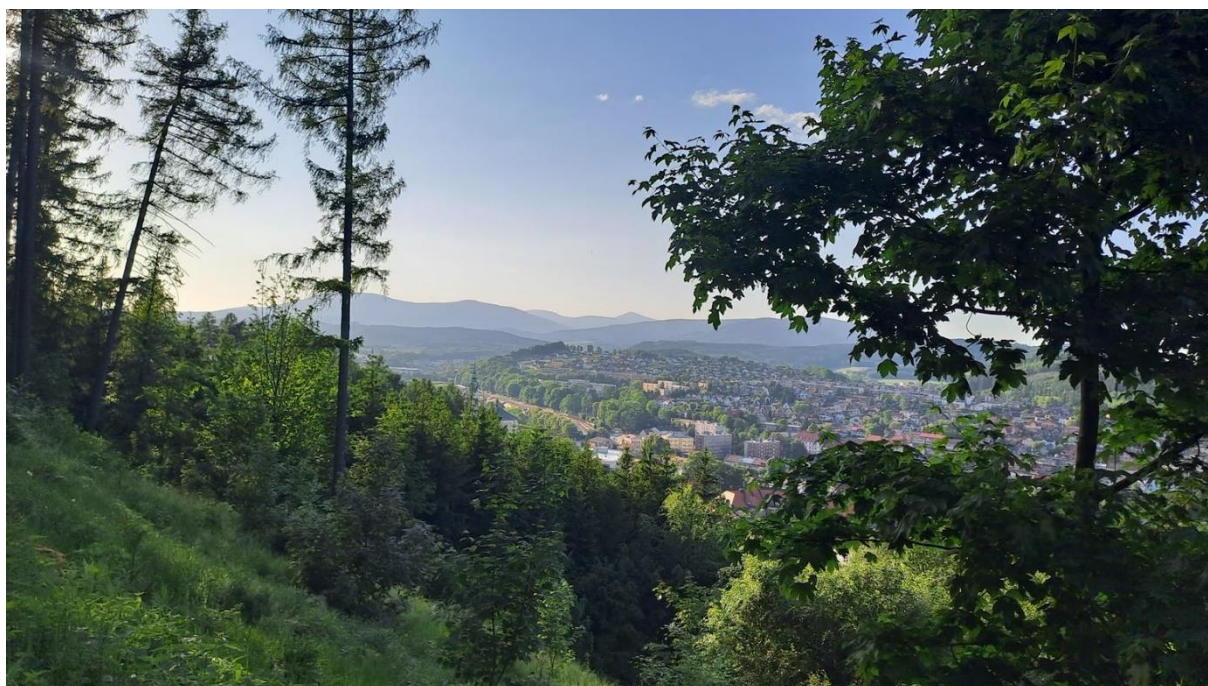
Z rozhovorů s tzv. experty můžeme zdůraznit několik postřehů. Festival Cirk-UFF vhodným způsobem doplňuje kulturní život města a zvláště pak využití nejen jeho pestrého kulturního zázemí, ale zejména budovy UFFO. Na základě osobní angažovanosti pana Kasíka a jeho realizačního týmu, podpory vedení města se daří „ukotvit“ umělecký žánr nového cirkusu do města Trutnova, propojit síť akcí spojených s tímto žánrem na jiných místech v republice právě v Trutnově. Důležitý je mezinárodní rozměr festivalu, jehož potenciál může být perspektivně využíván a zúročen. Dostupnost města z jiných míst a atraktivita města a zvláště jeho okolí tak může přilákat další fanoušky tohoto žánru z jiných regionů, s čím pan Kasík počítá. V Trutnově se scházejí umělci z České republiky a ze zahraničí a nejenom že předvádějí svou produkci, ale v prostředí města a budovy UFFO mají příjemnou šanci na vzájemné sdílení a diskuse, testování nové produkce, besedy s publikem. Také televize festivalu skýtá možnost dozvědět se více ze zákulisí práce umělců a tvůrčích skupin. UFFO také díky svému unikátnímu technickému vybavení vytváří pro umělce zázemí i mimo festival. Tento „globální“ charakter festivalu představuje pro místo konání festivalu příležitosti pro posílení např. i přeshraničních vazeb v oblasti kulturní spolupráce či cestovního ruchu. To může být posíleno i realizací nových plánů a záměrů organizátorů festivalu, k nimž patří i výchova mladého pokolení.

Význam festivalu pro místní život by měla rozvinout chystaná škola nového cirkusu, která tak bude příležitostí jak pro další tvorbu místních mladých umělců, tak pro obohacení o ty, kteří

za školou do Trutnova budou přijíždět. Do příprav spolupráce jsou zapojeni mimo jiné lidé z místní ZUŠ, kteří už nyní vnímají festival i UFFO jako platformu a místo, které jim vychází vstříc a přináší jim obohacení. Škola má mimo jiné být podpořena umělci z Austrálie, jejich uměleckými přístupy a technikami, zkušenostmi přenášenými v mezinárodním prostředí.

Oslovení účinkující festivalu oceňují především perfektní zázemí UFFA (technické i lidské), ale i klidné, malebné a příjemné prostředí centra Trutnova (“je to jako pohlednice”), většina účinkujících také zmiňuje blízkost Krkonoš, jako místa s krásnou přírodou a příjemným klimatem, vhodným pro výlet či sportování. Zmiňovali, že UFFO a Trutnov jsou tak pro ně vhodnou lokalitou i pro zkoušení, soustředění a další aktivity mimo sezónu, během níž putují po představeních. Stejně tak je UFFO zázemím pro celoroční kulturní aktivity nejen v rámci abonentních řad, ale i jednorázových akcí, které cílí na kvalitu a otevírání nových přístupů a kulturní inovace.

Charakter festivalu sice není nijak vázán k Trutnovsku v jeho tradicích a kulturním dědictví, ale získal v UFFU unikátní zázemí a je proto pro jeho organizátory a účinkující nepředstavitelné, že by festival mohl fungovat jinde. Festival si zakládá na vysoké úrovni, kterou zájemci oceňují a najdou si ji. Zřejmě z toho důvodu festival ani není výrazně propagován, jako tomu bývá v případě akcí „hromadného“ typu, ale prezentuje se spíše jako „kulturní počín“ s vyšší uměleckou hodnotou. Tak tomu je např. i v případě galerie EPO, která byla otevřena několik dní před zahájením festivalu. Festival se koná za finanční podpory města Trutnova, Ministerstva kultury ČR a Královéhradeckého kraje. Podle vedení festivalu jsou hlavními sponzory místní významní podnikatelé, mediální prezentace jejich podpory není příliš výrazná na propagačních platformách.

Závěr

Etnografický výzkum vedl k poznatkům, které se nyní pokusíme stručně zpřehlednit. Vztah místa a festivalu lze charakterizovat v následujících vyjádřeních:

Od roku 2011 si festival našel své místo mezi dalšími kulturními akcemi v Trutnově. Jeho **hodnota** spočívá v tom, že je orientován na specifický umělecký žánr a proto láká především návštěvníky, kteří o tento druh umění projevují zájem. Ačkoli tedy nevychází z místních tradic či kulturního dědictví, díky festivalu se Trutnov zařazuje do sítě akcí stejného či obdobného zaměření v České republice i ve světě. O tom svědčí jak programová skladba festivalu, tak názory místních a návštěvníků festivalu.

Festival je vnímán jeho návštěvníky jako **kulturně obohacující**, místní obyvatelé (i přes některá hodnocení, že zaměření festivalu je spíše úzkého profilu) se vyjádřili, že jeho **význam je unikátní, prestižní** a jsou rádi tomu, že se festival koná právě v Trutnově. Důležitý je **mezinárodní rozměr festivalu**, k němuž přispívá i opakovaná účast na festivalu zahraničních i prvotřídních domácích uměleckých skupin. Festival také přináší setkání s představiteli alternativních přístupů v umění, a to nejen při představeních, ale i „v ulicích“.

Mezi účastníky jsou návštěvníci jak pravidelní, tak návštěvníci noví, nebo s ohledem na tento žánr spíše příležitostní, a to jak z Trutnova, Trutnovska, tak z jiných míst, nejen z České republiky. Lidé z Trutnova nebo okolí kvitovali, že za tímto druhem kultury nemusí „nikam jezdit“. V případě návštěvníků festivalu zaznívala slova chvály, ale také v případě místních lidí, kteří festival nenavštěvují, jsme se často setkávali s vyjádřením, že festival je pro město přínosem.

Město lidem v době festivalu nabízí kromě programu pohodové zázemí, a to svými službami, kulturními zařízeními nebo atraktivním okolím. Konání festivalu vítají jak provozovatelé, zaměstnanci ubytovacích, stravovacích zařízení, ale z jiných oblastí cestovního ruchu, přitom konání festivalu i z tohoto důvodu pozitivně hodnotí ti místní obyvatelé, kteří v těchto provozech sami nepracují.

Zcela výjimečný pro konání festivalu je **budova UFFO**. Její využití pro účely festivalu skýtá skvělé technické zázemí, ale také příležitost pro parkování, pro posezení v kavárně - vevnitř či na zahrádce, v trávení času s dětmi ve venkovním prostoru s dětským hřištěm, ale i s prostorem pro venkovní představení v rámci festivalového programu. Budova UFFO se navíc nachází u autobusového nádraží, poblíž vlakového nádraží a vede od ní k náměstí pěší zóna s řadou obchodů, restaurací. Význam technického zázemí budovy UFFO dokládá mj. skutečnost, že tento prostor užívají umělci a umělkyně nejen pro představení, ale také mimo sezónu pro jejich přípravu.

Festival nijak neomezuje život ve městě, nepředstavuje pro každodenní život zátěž. Je v místě dobře organizačně zajištěn a integrován. Festival je koncentrovaný do budovy UFFO a blízkého okolí (šapitó). Konání festivalu **přispívá k letní atmosféře města** (na konci školního roku). Návštěvníci festivalu využívají místních služeb, aniž by docházelo k jejich přetížení nebo k nějakým potížím. Jak bylo patrné z pozorování a rozhovorů, letošní ročník oproti předchozím byl „více nenápadný“. To lze doložit i větami Hany Strejčkové, autorky článku „Cirkuff - Viděli jste Sissy?“, který je uveřejněn v online magazínu Taneční aktuality (<https://www.tanecniaktuality.cz/reportaze/cirkuff-videli-jste-sissy>): *„Po celosvětově nesnadném období CirkUFF znovu zazářil v plné síle. Naštěstí se nevrátil tak úplně do „starých“ kolejí, kdy v minulosti po dobu čtyř až pěti dnů město doslova burácelo a ani ten nejvytrvalejší divák patrně nedokázal vidět a zažít vše, co se nabízelo. Tentokrát jako by plynul v přiměřeném tempu čili s vědomím, že i viděné je nutné nejen prožít, ale také strávit.“*

Zcela zásadní význam pro konání festivalu a jeho pojetí má **osoba pana Kasíka**, který je od počátku festivalu v Trutnově jeho ředitelem. Tuto svoji roli bere plně za svou s tím, že festival přináší nejen kulturní povznesení a zábavu, ale také vzdělává, kultivuje veřejný život. Pan Kasík je místními i návštěvníky festivalu velmi uznáván a vážen. Jeho kontakty s tvůrci nového cirkusu přispívají k charakteru festivalu a díky těmto kontaktům přináší do města také nové podněty. Tak v rámci festivalu byl představen záměr zorganizovat školu nového cirkusu v Trutnově. Pan Kasík je zároveň s to získat pro podporu festivalu jemu nakloněné lidi, spolupracovat s vedením města, s místními podnikateli, úspěšně podávat projekty a záměry také finančně zabezpečit.

Mezi důležité efekty, které má festival pro život ve městě, patří:

Festival vhodně doplňuje mozaiku kulturních akcí ve městě. Atmosféra festivalu, která je otevřená, pohodová, zpříjemňuje život ve městě, je obohacující pro místní obyvatele, tak návštěvníky festivalu z města i odjinud, je spojena s vyžitím na kvalitní kulturní úrovni.

Festival je příležitostí pro setkání a návštěvy mezi lidmi, kteří jsou z místa a jejich přáteli, rodinnými příslušníky či lidmi s bývalými vazbami na lokalitu.

Festival neomezuje, nezatěžuje život ve městě, naopak je zde vstřebán s tím, že poskytuje příhodné zázemí v podobě prostředí města, nabízených služeb a atraktivity okolí.

Festival posiluje kulturní kapitál města i jeho širšího okolí. Je místem sdílení mezi účinkujícími a lidmi, kteří v místě kulturu tvoří nebo organizují, ale i dalšími, jako jsou např. pedagogové ZUŠ, její studenti a jejich rodiče, lidé zájímající se o kulturní dění. Inovací spojenou s festivalem a tímto uměleckým žánrem je připravovaná škola nového cirkusu pro mladé pokolení.

V budově UFFO se návštěvníci setkávají nejen s předními uměleckými soubory a vystoupeními. UFFO je místem testování nových přístupů či forem nového cirkusu a také společného sdílení umělců i diváků formou diskusí nebo besed. V případě lidí, kteří se pohybují ať v domácím nebo „přespolním“ kulturním prostředí, dochází k navazování kontaktů a výměně zkušeností.

Otevřený charakter festivalu, kdy performeři na ulicích nejen vystupují, ale také cvičí, pohybují se v ulicích města, dává příležitost zažít jinakost, vytržení z každodennosti, sdílet zážitky a vede i méně nakloněné tomuto pestrému žánru citlivěji vnímat jeho hodnotu, ba podporuje zájem o něj, jak u dětí, tak dospělých. To bylo patrné v případě z reakcí diváků na představeních, jejich zapojení do nabízených aktivit, následných rozhovorů rodičů s dětmi.

Festival přináší nové podněty pro uměleckou tvorbu a vzdělávání lidí v této žánrové oblasti, podporuje vztah k pohybové kultuře, k formám její estetické prezentace i vlastního sebevyjádření.

Konání festivalu přispívá k posilování místního sociálního kapitálu cestou utváření kontaktů a styků mezi aktivními, zainteresovanými lidmi ve městě i odjinud. Tím vzniká zdroj nejen pro utváření kulturního managementu, ale také pro participaci na sociálním dění. To se projevuje v oblasti podpory sociální soudržnosti a sociálního sdílení, např. i tím, že inspiruje k hlubšímu zamyšlení nad společenskými tématy, vede to k diskusím, zapojuje nové osoby do organizace festivalu apod.

Festival přispívá k image Trutnova jako kulturního místa. Je vnímán jako chloubka i návštěvníky z řad místních.

V Královéhradeckém kraji je festival nového cirkusu s jeho „globálním“ pojetím důležitým kulturním uzlem s potenciálem rozvíjet mezinárodní síť uměleckých aktivit a vytváří možnosti pro navazování přeshraničních vazeb v oblasti kulturní spolupráce a cestovního ruchu.

Náměty k diskusi

Na základě rozhovorů a pozorování patří ke zvážení a diskusi několik postřehů. Ačkoli se festival primárně orientuje na zájemce o žánr nového cirkusu, je k diskusi, zda a jak má být festival doplněn o jiné aktivity. Z rozhovorů se ukazuje, že festival nebyl tak výrazně nápadný v prostředí města, tj. mimo centrum festivalu, jako tomu bylo v předchozích letech. Také z pozorování je patrné, že návštěvníci se orientovali na časy programové skladby festivalu (jak v interiéru budovy UFFO, šapitó, tak v externím prostředí), ale nebylo mnoho doplňkových aktivit, které by připoutaly pozornost mimo tuto programovou skladbu jak návštěvníků festivalu, tak i jiných lidí, kteří neměli v úmyslu navštívit předem zvolené představení.

Je také k diskusi, zda a jak mají festival doprovázet jiné služby, které mohou přilákat pozornost návštěvníků festivalu, ale i těch, pro něž je žánr úzce profilový. Služby tohoto typu se nacházely v centru festivalu v podobě několika málo občerstvovacích stánků.

Z rozhovorů jsme také zaznamenali, že festival neměl výraznější propagaci. To bylo zřejmé i z pozorování, neboť kromě prostoru v centru festivalu, několika plakátů např. v informačním centru by běžný návštěvník mohl festival docela přehlédnout. K diskusi se nabízí, zda využít propagaci, která by upozorňovala na festival přímo v prostředí města a více upoutala pozornost jak místních obyvatel, tak návštěvníků města odjinud. Ve zprávě uvádíme, že jsme zaznamenali jeden případ, kdy na náměstí, pěší zóně a v centru festivalu upozorňovali na tuto akci vyvolávači v podobě klaunů na chůdách. Tato aktivita se jevila působivou a zcela nápadnou. Určitě potenciál přináší např. televize festivalu, sociální sítě, ale mediální propagace a obraz festivalu nebyl předmětem našeho zkoumání. Je tedy k diskusi, jak se dařilo na festival upozorňovat předem či průběžně dalšími způsoby propagace, jak propagovat festival v rámci regionu, kraje. K tomuto postřehu se váže další námět, zda a jak organizátoři kulturní akce hledají a dostávají zpětnou vazbu od návštěvníků, kde a jak se mohou návštěvníci (ale i ostatní lidé) k akci vyjádřit, přidat své náměty či výhrady, otázky a komentáře.

Velmi zajímavým zjištěním bylo, že jsme v rozhovorech nezaznamenali, že by lidé spojovali návštěvu festivalu s návštěvou jiné atraktivity regionu, ale jak jsme již uvedli, v mnoha odpovědích zaznělo, že lidé využívali konání festivalu pro setkávání známých, přátel, rodinných příslušníků, ať z města, či s vazbou na lokalitu. K diskusi se nabízí, jak jsou propagovány akce v dané lokalitě a v nějakém vymezeném časovém období, tj. zda se např. tyto akce propagují společně, odkazují na sebe navzájem, zda se při nich propagují i další zajímavá místa ve městě a okolí.

Nový cirkus, jak jsme též mohli zaznamenat, se stále potýká i s tím, že někteří lidé jsou zatíženi neznalostí a předsudky, takže nerozlišují mezi tradičním cirkusem a novým cirkusem, cirkus si spojují s drezurou zvířat. I této oblasti je patrně důležité věnovat pozornost, aby i mimo festival zaznívaly v médiích popularizační příspěvky a pohledy na tento žánr, jeho hodnotu a význam. Zajímavou formou byl prodej propagačních předmětů přímo v budově UFFO a bylo milé vidět

návštěvníky festivalu, jak si kupují např. tričko s potiskem Cirk-UFF, natož je pak potkávat v tričku ve městě.

Celkové hodnocení

Řešitelský tým považuje zadání za splněné. Výzkumný cíl byl přiměřený a realizovatelný a byla k němu zvolena i adekvátní metodologie.

Zvolený postup se ukázal jako efektivní: jednání a konzultace se zadavatelem, předběžné kontakty s organizátory, seznámení se s programem festivalu, s místem jeho konání a technickým zázemím festivalu, kulturním zázemím města, konanými kulturními akcemi během roku a v období konání festivalu, s prostředím města v jeho osách, uzlových bodech, prostranstvích, se skýtanými službami a dopravní situací, s povahou širšího regionu a jeho atraktivitou. Zúčastněné pozorování a polostrukturované situační rozhovory zaměřené na místní obyvatele a na návštěvníky festivalu pomohly získat potřebná data. Tým dostatečně proškolil tazatele, průběžně vykonával metodickou podporu v určených místech pozorování a rozhovorů, efektivní byly společné porady celého týmu a tazatelů s reflexí metod, zjištění, sdílení zkušeností a na ně reagující každodenní zpřesnění, doplnění úkolů. Přítomnost týmu v terénu po dobu tří dnů umožnila také rozhovory s tzv. experty, další takové rozhovory byly vedeny i po skončení festivalu. Účinné se ukázalo zapojení týmu a studujících do festivalového dění, návštěva představení, koncertu, besed či konference. Postřehy byly získávány i v případě náhodných setkání a rozhovorů, mimoděčných zkušeností v rámci ubytovacího zařízení, stravovacích zařízení, v obchodech a na dalších místech ve městě. Návštěva vedoucí Odboru kultury, památkové péče a cestovního ruchu KÚ KHK v čase konání festivalu vedla k průběžnému hodnocení akce. Ke zpracování rozhovorů, denních záznamů a reflexí ze zúčastněného pozorování přispěla analýza dat prostřednictvím softwaru MAXQDA.

Oceňujeme, že spolupráce s Odborem kultury, památkové péče a cestovního ruchu KÚ KHK a zapojení studujících do výzkumu přineslo i důležité vzdělávací efekty, studující získali další praktické zkušenosti a mohli se podílet na výzkumu s jeho konkrétními a uplatnitelnými výstupy. Předností bylo složení do výzkumu zapojených studujících, neboť někteří byli znalci místa nebo účastníky předchozích ročníků festivalu, jiní byli v Trutnově poprvé či to pro ně byla jejich první zkušenost s žánrem nového cirkusu. Také jejich reflexe byly pro výzkum cenné. Studující se učili sdílet zkušenosti a učit se zvládat techniky sběru dat a nahlédnout do zvolených postupů přípravy a realizace terénního výzkumu.

Pro případ dalších obdobných šetření lze připojit následující podněty. Jednak by bylo účelné komparovat dosažená zjištění z výzkumu v Trutnově s poznatky získanými v případě jiných festivalů či akcí na jiném místě. Nabízí se také komparace našeho výzkumu s výzkumy jiných kulturních akcí v Trutnově. Stejně tak opakovaný výzkum v případě téhož festivalu může odhalit oproti stávajícímu stavu poznání různé změny a jejich charakteristiky. Tím se mohou ukázat jak odlišnosti, tak shody, specifické charakteristiky i jejich význam, zobecnění jakož i arsenál případů dobré praxe. Sdílená praxe je dalším možným potenciálem pro rozvoj kultury a jejího významu v regionu.

Náš výzkum se soustředil na místní obyvatele a návštěvníky festivalu a na rozhovory s tzv. experty. Předmětem zkoumání by se mohly stát další oblasti, se kterými se tým také setkával, ale bez cílené, systematicky koncentrované pozornosti. Patří k nim speciálně připravené rozhovory s vystupujícími, s těmi, kdož provozují místní služby nebo v nich pracují. Speciální výzkumnou pozornost si zasluhují lidé navázaní na organizaci akce, aktéři místního rozvoje kultury, jejich tvorba plánů, participace na společných úkolech, vzájemná součinnost a podpora při jednotlivých kulturních aktivitách. Další oblastí, která si by si zasloužila detailnější analýzu je propagace a mediální obraz akcí. Ten se odehrává nejen v místě, ale je patrný v širším regionu, ba nejen v rámci národního, ale třeba i mezinárodního prostředí, a to jak v případě laické, tak odborné veřejnosti. Specifickou oblast, kterou mohou zkoumat sami organizátoři v různých formách, nebo i výzkumné týmy, představuje divácký ohlas, zpětná vazba účastníků konkrétních vystoupení. A v neposlední řadě je vůbec zajímavou otázkou skladba účastníků kulturní akce – domácí, přespolní, genderová struktura, junioři a senioři, rodiny s dětmi, lidé s hendikepem apod. a případná podpora vybraným skupinám (jako např. v současnosti emigranti z Ukrajiny). Některá šetření se dají řešit i jinak než námi zvoleným etnografickým výzkumem a mohou se týkat i několika akcí a v různých obdobích roku.

Věříme, že etnografický výzkum Vztah místa a festivalu pohledem cílových skupin vedl k poznatkům, které je účelné využít v rámci organizovaných a podporovaných kulturních akcí jako příklady z praxe, při rozvoji cestovního ruchu nebo propagaci regionu, k podpoře inovativních prvků v kulturní oblasti.